

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Маршук Юлія Сергіївна ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК НЕНАЛЕЖНОГО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: ТЯГАР ДОВЕДЕННЯ ВИНИ	606
Новиченко Михайло Юрійович МІСЦЕ КРИПТОВАЛЮТИ В СИСТЕМІ ЦИФРОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ	609
Оскілко Олексій Олегович ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	610
Романовський Денис Сергійович АЛІМЕНТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ (ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПЕРСПЕКТИВА)	613
Сухий Євген Олександрович ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПРАВА НА ЖИТЛО.....	615
Шамота Олександр Володимирович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	617
Якушев Станіслав Ігорович КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ ТА АНГЛІЇ)	618

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юріївна ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ ЩОДО ДИТИНИ, ЯКА ДОСЯГЛА ПОВНОЛІТТЯ.....	621
Андронов Ігор Володимирович БЕЗПАПЕРОВИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС	623
Бут Ілля Олександрович АЛЬТЕРНАТИВНІ ПОЗОВНІ ВИМОГИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	626
Дрогозюк Крістіна Борисівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗМІЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОНЛАЙН-БЛОГАХ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	628
Павлова Юлія Сергіївна ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ	630
Полуніна Ольга Олександрівна ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО УСИНОВЛЕННЯ: ВНУТРІШНІ ТА МІЖНАРОДНІ ВИМІРИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ.....	632
Полюк Юлія Іванівна ПОЗАСУДОВІ ПРОЦЕДУРИ ЗАХИСТУ ЯК СПОСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	634
Стоянова Тетяна Анатоліївна РОЛЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ У СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ ТА ПРОДОВЖЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ	636
Цал-Цалко Юлія Юліївна ТИМЧАСОВИЙ ПРИХИСТОК ДИТИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	638
Яніцька Інна Анатоліївна ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЩОДО ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ	640
Гончарук Анастасія Сергіївна РІВНІСТЬ СТОРІН В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ	641
Кикоть Артем Володимирович РОЛЬ УСНИХ ДОКАЗІВ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ РИМСЬКОГО ПРАВА.....	644
Петренко Наталія Дмитрівна ШТРАФ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ БРАЗИЛІЇ.....	645
Привиденцев Олександр Геннадійович ОРИГІНАЛ ЕЛЕКТРОННОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК ДОКАЗ В РАМКАХ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	647
Сатановська Олена Валентинівна ЕЛЕМЕНТИ ЖИТЛОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ ТА ЗМІСТ	650
Снітко Андрій Сергійович НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ПРОЦЕДУРИ ОНЛАЙН ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ... ..	652

СЕКЦІЯ 15. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитонов Олена Іванівна САМОЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ.....	655
---	-----

значення договірної форми синтезує в собі залежність договірної форми, у тому числі диференціації договорів на форми, від об'єктів цивільних прав, зокрема від їх видів, видів прав на них та операцій з ними. Звертаючись безпосередньо до спеціальних договірних конструкцій підкреслимо, що головною ознакою спеціальних договірних конструкцій є можливість реалізації у периметрі тієї чи іншої конструкції різних договорів частини другої ЦК. При цьому внаслідок використання спеціальної договірної конструкції правова природа відповідного зобов'язання не змінюється.

Спеціальні договірні конструкції – теоретична цивільно-правова категорія, що об'єднує цивільно-правові інститути, використовуючи які учасники договірних відносин (відповідно до зазначення закону або на розсуд сторін) встановлюють додаткові умови укладання та виконання основного договору.

Поглиблення диференціації вітчизняного правового регулювання в галузі будівництва визначається потребами формування спеціальних договірних конструкцій, які враховують: по-перше, суб'єктний склад відносин та наявність інвестиційного елемента у будівельних відносинах, по-друге, особливості об'єкта будівництва, по-третє, організаційні аспекти та методи здійснення будівництва і, по-четверте, інші критерії, що задають унікальність будівельного процесу.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 142.
2. Дутко А. О. Юридичні конструкції та їх використання в законотворчій практиці України : монографія / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2013. 176 с.
3. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підручник. Київ : Кондор, 2006. 477 с.

Ключові слова: будівництво автомобільних доріг, спеціальні договірні конструкції, предмет договору, об'єкт договору.

Keywords: highway construction, special contractual constructions, subject of the contract, object of the contract.

Маршук Юлія Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри цивільного права*

ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК НЕНАЛЕЖНОГО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: ТЯГАР ДОВЕДЕННЯ ВИНИ

Контроль якості медичної допомоги та захисту прав пацієнтів в суспільстві завжди залишається на пріоритетному місці. При зверненні за медичною допомогою пацієнт очікує, по-перше, що лікар надасть медичні послуги, використовуючи всі знання та навички, якими він володіє, а по-друге, що його дії не зашкодять пацієнту через недбалість, необережність або безрозсудне ставлення персоналу.

Такі дії/бездіяльність можуть призвести до серйозних ускладнень та мати далекосяжні негативні наслідки для здоров'я та життя пацієнта. В таких випадках крім фізичних і матеріальних збитків пацієнти також можуть зазнати і моральної шкоди.

Виділяють два типи цивільно-правової відповідальності, до якої можуть бути притягнуті медичні працівники у разі завдання пацієнтам моральної та майнової шкоди:

1. Договірна відповідальність: виникає коли між пацієнтом та медичним працівником (закладом) існував договір, і якщо медичний працівник не виконав свої зобов'язання з надання належної медичної допомоги або порушив умови договору.

2. Деліктна відповідальність: виникає, коли медичний працівник завдає шкоди пацієнту через свою недбалість, невиконання професійних стандартів або порушення етичних норм. Це може включати неналежне медичне втручання, діагностичні помилки, неправильне призначення лікування або інші дії, що призводять до шкоди здоров'ю пацієнта [1].

В даному випадку розглянемо саме деліктну (позадоговірну) відповідальність.

Невиконання лікарем і лікарнею свого обов'язку щодо належного надання медичної допомоги може заподіяти особі моральну шкоду. Для чіткого розуміння проблематики даного питання наведемо приклад із судової практики. Одеським апеляційним судом у постанові від 21.03.2023 року у справі № 523/10085/19 було встановлено, що фельдшером швидкої допомоги було поставлено ймовірний діагноз неповнолітній, а саме: «гострий апендицит», внаслідок чого в той же день дитина прибула до лікарні. При огляді лікарем-хірургом їй було поставлено діагноз: «гострої хірургічної патології не виявлено». Також пацієнта було оглянуто лікарем-ЛОР та встановлено діагноз: «гострий фарингіт» з наданням відповідних приписів після чого вона була відправлена додому з рекомендацією надглядатись у лікаря за місцем проживання.

Через декілька днів позивач з дочкою знову звернулись до іншої лікарні, спеціалістами якої було встановлено ймовірний діагноз: «гострий апендицит», внаслідок чого хвора була терміново направлена до першого медичного закладу, в якому вона оглядалась, з метою проведення хірургічного втручання. В той же день була проведена операція та встановлений діагноз: «гартренозно-перфоративний апендицит. Розлитий перитоніт». Проте, після операції стан неповнолітньої залишався важким та продовжував погіршуватись. Через чотири дні було встановлено новий діагноз: «післяопераційні абсцеси черевної порожнини» та призначено повторне операційне втручання, після операції стан дитини лікарі визначали як важкий [2].

Тож, як бачимо з матеріалів даної справи, неповнолітня зазнала тяжких фізичних та моральних страждань. При цьому, ключовим питанням цієї справи було встановлення наявності вини медичного закладу в особі лікарів, які надавали їй допомогу та проводили хірургічне втручання, та як наслідок – відшкодування моральної шкоди за пережиті страждання.

Відповідно до частини першої статті 23 ЦК України особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення їх прав. Частина друга вказаної статті передбачає, що моральна шкода, може полягати у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів [3].

Відповідно до частини першої статті 1167 ЦК України моральна шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності її вини, крім випадків, встановлених частиною другою цієї статті [3].

Як бачимо, ні наведена стаття 1167 ЦК України, ні інші норми законодавства не визначають, хто саме повинен доводити вину (на кого покладений тягар доведення вини).

У вказаному рішенні суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що пацієнтом не надано доказів, які можуть об'єктивно свідчити про наявність неправомірних дій медичних працівників лікувального закладу щодо надання медичної допомоги дитині, проведення лікування та наявності причинного зв'язку між неправомірними діями медичних працівників та виниклими негативними наслідками для її здоров'я [2].

Тобто суд поклав тягар доказування наявності вини саме на пацієнта та зазначив, що останній не довів (не надав доказів) вини лікарів. Така позиція судів з перекладання тягаря доказування наявності вини медичних працівників на пацієнтів є непоодиноким.

В даному випадку слід звернути увагу на специфіку доказування у справах щодо надання медичних послуг при відшкодуванні моральної шкоди. Адже, на наше переконання, до розподілу тягаря доказування між сторонами мають пред'являтися пропорційні вимоги.

У медичній сфері протиправними можна вважати дії медичних працівників, які не відповідають вимогам законодавства у сфері охорони здоров'я, зокрема стандартам у галузі медицини та нормативним документам, протоколам, що регулюють медичну діяльність. При цьому пацієнти, які отримують медичну допомогу, не можуть володіти знаннями цих стандартів, нормативних документів, та, як наслідок, не мають достатнього розуміння медичних процесів, що пов'язані з діагностуванням та лікуванням.

У своїй Постанові від 30 листопада 2022 року по справі № 344/3764/21 Верховний Суд дійшов наступного висновку:

«Від пацієнтів не можна очікувати та вимагати точного володіння медичними знаннями. Вони не мають точного розуміння процесів лікування та необхідної кваліфікації для аналізу та надання обставин справи, що становлять предмет спору. З метою належної участі в цивільному процесі сторона не повинна мати професійні медичні знання. У зв'язку з цим сторона процесу, яка є пацієнтом, має право обмежитися доповіддю, що дасть змогу припустити про порушення зі сторони обслуговуючого персоналу в силу наслідків, що настали для пацієнта. Тому, з урахуванням принципу розумності, пацієнту, який звернувся до суду за захистом порушених прав, що полягають у завданні шкоди здоров'ю, слід тільки вказати на порушення, а далі тягар доказування покладається на медичну установу чи на лікаря. При цьому вказане не призводить до порушення принципу диспозитивності судового процесу, а навпаки слугує для забезпечення процесуальної рівності сторін. Якщо пацієнту завдано шкоди і він стверджує, що це є результатом того, що відповідальна особа не виконала обов'язок виявити професіоналізм і турботливість, то невиконання обов'язку проявити професіоналізм і турботливість, а також причинний зв'язок між цим порушенням і шкодою, що настає, презюмуються» [4].

Ми повністю погоджуємось з такою позицією. Цивільне судочинство має ґрунтуватись на принципах законності, рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом та змагальності сторін.

На жаль, недосконалість законодавства має прямий вплив на судову практику, що в результаті створює прогалини і невинуваті непорозуміння. Завдяки таким прогалинам стає складнішим забезпечити ефективний захист прав пацієнтів та встановити відповідальність за недбалу чи некомпетентну медичну допомогу. Тому, на наше переконання, з метою реального забезпечення реалізації принципів цивільного судочинства, доцільно було б внести зміни до Цивільного кодексу України та встановити презумпцію вини медичного працівника у заподіянні шкоди у деліктних правовідносинах саме при відшкодуванні моральної шкоди. Такі зміни поставлять у рівні умови лікаря та пацієнта, з огляду на те, що останній не володіє медичними знаннями, а, отже, позбавлений можливості захищати свої права на відповідному рівні.

Список використаних джерел

1. Сенюта І. Я. Цивільно-правова відповідальність у сфері надання медичної допомоги : метод. рек. для адвокатів. Харків : Фактор, 2018. 12 с. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/files/2018_08_civ_pr_vidp_med_dopomoga.pdf
2. Постанова Одеського апеляційного суду від 21.03.2023 року у справі № 523/10085/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110307306>
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Постанова Верховного Суду від 30 листопада 2022 року у справі № 344/3764/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107878096>

Ключові слова: Відшкодування моральної шкоди, неналежне надання медичної допомоги, медична помилка, права пацієнтів, збитки.

Keywords: Non-pecuniary damage, malpractice, medical malpractice, patients' rights, damages.